

8. Richards J., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press. 2001. 142 pp.

9. Savignon S. J. *Interpreting Communicative Language Teaching: Contexts and Concerns in Teacher Education*. New Haven, CT: Yale University Press. 2002. 238 pp.

REFERENCES

1. Agbatogun, A. O. (2014). Developing Learners' Second Language Communicative Competence through Active Learning: Clickers or Communicative Approach? *Educational Technology & Society*, 17 (2), 257-269. [in English]

2. Brandl, K. (2007). *Communicative Language Teaching in Action: Putting Principles to Work*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. 464. [in English]

3. Canale, M. and Swain, M. (1980). Theoretical bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*, 1 (1). 1-47. [in English]

4. Doughty, C. J. and Long, M. H. (2003). *The Handbook of Second Language Acquisition*. Oxford: Blackwell. [in English]

5. Ellis, R. (2003). *Task-Based Language Learning and Teaching*. Oxford: Oxford University Press. [in English]

6. Lightbown, P. M. & Spada, N. (2006). *How Languages are Learned*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press. [in English]

7. Prasad, B. B. N. (2013). *Communicative Language Teaching in 21st Century ESL Classroom*. *English for Specific Purposes World*. 14 (40). [in English]

8. Richards, J. C. & Rodgers, T. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press. [in English]

9. Savignon, S. J. (2002). *Interpreting Communicative Language Teaching: Contexts and Concerns in Teacher Education*. New Haven, CT: Yale University Press. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОМАР Ольга Сергіївна – старший викладач кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: комунікативний підхід до навчання англійської мови у закладах середньої та вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOMAR Olga Serhiivna – senior lecturer of the Department of Foreign Languages, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: communicative approach to teaching english in secondary and higher educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2024 р.

УДК 17.022.1-026.564: [612.6.05:159.922.2.923.5] (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-185-190

КОСТЕНКО Дмитро Вікторович –

кандидат педагогічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4030-2287>

e-mail: kostenkodmytro5@ukr.net

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ПРОСТОРИ

У статті здійснено теоретичний аналіз життєстійкості особистості як міждисциплінарної проблеми у філософському вимірі. Проаналізовано дослідження як українських так і зарубіжних науковців. Розглянуто філософські течії в контексті вивчення проблеми життєстійкості, зокрема, екзистенціалізм та стоїцизм. Схарактеризовано та актуалізовано увагу на вивченні поглядів наряду філософського модернізму, а саме філософії життя. З'ясовано, що Фрідріх Ніцше наголошував на визнанні труднощів і страждань, як невід'ємної частини людського існування, а також в пристосуванні до них.

Визначено, що під час вивчення поглядів різних філософських напрямів, знайдено різні тлумачення щодо визначення феномену життєстійкості, залежно від конкретного філософського підходу та індивідуальних переконань дослідників.

Зазначено, що філософія представляє концептуальну або стратегічну сторону, тоді як освіта представляє прикладну або практичну сторону. Філософія визначає мету життя та за допомогою аналізу встановлює керівні принципи для досягнення цих цілей.

Виявлено, що важливою є підтримка емоційного розвитку, а філософія освіти визнає важливість врахування емоційного розвитку здобувачів освіти. Сприяння емоційному розвитку може допомогти особистості краще впоратися з стресом та труднощами, а також розвинути життєстійкість. Наголошено, що досвід взаємності між особами невіддільний від нових форм взаємодії, які вводять життєві та інституційні вимоги. Актуалізовано, що такі навички, як емпатія, повага та визнання, стали трьома найважливішими переживаннями людей в сучасному житті.

Розглянуто питання розвитку самовизначення. Окреслено, що філософія освіти підтримує ідею розвитку самовизначення здобувачів освіти, а теорія самовизначення припускає, що людській природі притаманна схильність цікавитися навколишнім середовищем, а також зацікавленість у навчанні та розвитку своїх знань.

Ключові слова: екзистенціалізм, життєстійкість, особистість, розвиток, соціальна справедливість, стоїцизм, самовизначення, філософія, філософська течія, філософія освіти

KOSTENKO Dmytro Viktorovych –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4030-2287>

e-mail: kostenkodmytro5@ukr.net

HARDINESS OF PERSONALITY IN THE PHILOSOPHICAL SPACE

The article carries out a theoretical analysis of the hardiness of personality as an interdisciplinary problem in the philosophical dimension. The research of both Ukrainian and foreign scientists is analyzed. Philosophical currents are considered in the context of studying the problem of hardiness, in particular, existentialism and stoicism. The focus on studying the views of the direction of philosophical modernism, namely the philosophy of life, is characterized and updated. It has been found that Friedrich Nietzsche emphasized the recognition of difficulties and suffering as an integral part of human existence, as well as adaptation to them.

It was determined that during the study of the views of different philosophical directions, different interpretations were found regarding the definition of the phenomenon of hardiness, depending on the specific philosophical approach and individual beliefs of the researchers.

It is noted that philosophy represents the conceptual or strategic side, while education represents the applied or practical side. Philosophy defines the purpose of life and, through analysis, establishes guiding principles for achieving these goals.

It was found that it is important to support emotional development, and the philosophy of education recognizes the importance of taking into account the emotional development of students. Fostering emotional development can help an individual cope better with stress and adversity, as well as develop resilience. It is emphasized that the experience of reciprocity between individuals is inseparable from new forms of interaction introduced by life and institutional requirements. It is updated that skills such as empathy, respect and recognition have become the three most important experiences of people in modern life.

The question of the development of self-determination is considered. It is outlined that the philosophy of education supports the idea of the development of self-determination of education seekers, and the theory of self-determination assumes that human nature tends to be interested in the environment, as well as an interest in learning and developing one's knowledge.

Key words: existentialism, hardiness, personality, development, social justice, stoicism, self-determination, philosophy, philosophical trend, philosophy of education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Життєстійкість особистості – це міждисциплінарна концепція, яка описує здатність особистості витримувати труднощі, стрес, негаразди та адаптуватися до обставин сучасного життя. Це може включати фізичну витривалість, психологічну стійкість, розумову гнучкість та інші аспекти. Дослідження в галузі філософії, психології, соціології та педагогіки часто вивчають фактори, що впливають на рівень життєстійкості особистості та можливі способи підвищення цієї якості у людей.

У зв'язку з постійними змінами та викликами сучасного світу, все більше наукових галузей ставлять перед собою завдання дослідження проблеми розвитку життєстійкості особистості. На нашу думку, вивчення філософських засад проблеми розвитку життєстійкості відповідає ідеї сталого розвитку. Сталість означає, що людство може задовольняти свої поточні потреби, не піддаючи загрози можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці Титаренко Т.М. та Ларіна Т.О. визначають життєстійкість особистості як вміння та здатність людей до ефективного життя всупереч перешкодам, це баланс між пристосуванням до нових вимог та прагненням жити гармонійно, повноцінно [1, с. 4]. Ці якості не є особливим талантом чи завдатком. Життєстійкість можна та треба розвинути і тоді буде легше зустрічатися з новими випробуваннями.

Життєстійкість особистості за переконанням дослідників Г. ван Сервеллен, М. Топф та В. Витік – це набір переконань про себе та світ, у якому ти живеш. Витриваліші люди контролюють своє життя, вірять, що відданість цілям призведе до позитивних результатів, і сприймають щоденні стреси як виклики. Витривалість пов'язана з меншим стресом і проблемами зі здоров'ям у різних професійних групах [2]. Деякі ключові фактори, які можуть впливати на життєстійкість,

включають соціальну підтримку, психологічну стійкість, самоуправління, адаптивність та інші. Багато наукових праць з проблем життєстійкості особистості в галузі психології розвитку, соціальної психології та психіатрії присвячені вивченню цього питання. Так, Дебора Дж. Вібе розглядає проблему життєстійкості особистості як конструкцію, що складається з трьох рис: контролю, відданості та виклику, які за теорією, роблять людину стійкою перед обличчям стресу. Особи з високим рівнем життєстійкості схильні мислити та діяти так, ніби життєвий досвід можна контролювати (контроль), брати активну участь у життєвій діяльності та оцінювати цю діяльність як цілеспрямовану та варту інвестицій, навіть незважаючи на негаразди (зобов'язання) і бачити зміни у житті, як виклик для росту та розвитку, а не як загрозу безпеці (виклик). Виходячи з філософської екзистенціальної теорії особистості, вважається, що комбінація цих характеристик надає людям сміливість і мотивацію адаптивно справлятися з життєвим стресом, тим самим нейтралізуючи його негативний вплив на здоров'я [3].

Метою статті є розгляд життєстійкості особистості у філософському просторі з урахуванням різних філософських течій та поглядів.

У статті використано теоретичні методи: аналіз філософської, психолого-педагогічної, соціально-педагогічної та соціологічної літератури з метою викладення основних теоретичних положень досліджуваної проблеми; порівняння та узагальнення для систематизації наукових положень вітчизняних та закордонних науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першою течією, яку доцільно на нашу думку розглянути в контексті вивчення проблеми життєстійкості є екзистенціалізм – це філософська течія, яка наголошує на індивідуальній свободі, виборі та необхідності створення особистого сенсу життя. Це підкреслює особисту відповідальність і притаманну невизначеність існування. За своєю

суттю екзистенціалізм визнає, що кожен з нас є унікальною особистістю зі своїм власним досвідом і перспективами. Ми повинні самостійно прокладати свій власний шлях у житті. Екзистенціалізм – це філософська течія, яка наголошує на індивідуальній свободі, виборі та необхідності створення особистого сенсу життя. Це підкреслює особисту відповідальність і притаманну невизначеність існування. За своєю суттю екзистенціалізм визнає, що кожен з нас є унікальною особистістю зі своїм власним досвідом і перспективами. Ми повинні самостійно прокладати свій власний шлях у житті [4]. Екзистенціалізм, як філософська течія спрямована на вивчення людини та природи її існування. Екзистенціалісти вивчають існування людини, її природу, мету життя та стосунки з іншими [5, с. 15].

Так, філософ-екзистенціаліст Жан-Поль Сартр, вважає, що життєстійкість може бути знайдена у свободі, яка проявляється у свідомому прийнятті відповідальності за свої дії та визначення власного шляху людини в умовах визначеного беззмінного світу, тобто бути життєстійкою [6, Р. 296]. Прихильники екзистенціалізму наголошують на постійному пошуку сенсу життя, який залучає нас до повсюдного та повсякденного процесу прийняття рішень. Незалежно від змісту, кожне рішення передбачає вибір майбутнього, незнайомого шляху або повторення минулого, знайомого шляху. Хоча вибір майбутнього найбільше відповідає продовженню розробки сенсу життя, він також приносить онтологічну тривогу, що виражається в страху перед невизначеністю та можливою невдачею. Отже, екзистенціалісти вважають, що для правильного вибору майбутнього регулярно потрібна сміливість. Без сміливості можна регулярно вибирати минуле, що затримує пошуки сенсу. Життєстійкість, що складається з установок відданості (проти відчуженості), контролю (проти безсилля) і виклику (проти безпеки), пропонується як операціоналізація екзистенціальної мужності. Дослідження показали, що життєстійкість покращує продуктивність життя і здоров'я, незважаючи на стресові зміни сучасного світу, а також покращує сприйняття та дії, які відповідають вибору майбутнього. Життєстійкість можна оцінити та тренувати, щоб збільшити екзистенціальну мужність особистості [7].

Друга філософська течія, яку ми розглянемо – стоїцизм. Стоїцизм стародавня філософія, заснована в Афінах понад дві тисячі років тому, має унікальний резонанс для вивчення феномену життєстійкості у сучасному світі [8]. Стоїцизм – це філософія, яка підкреслює контроль над своїми реакціями на зовнішні події і внутрішні стани. Цей філософський напрям наголошує на розвитку самоконтролю та стійкості духу, як засобу досягнення внутрішнього миру і прийняття того, що неможливо змінити, а відповідно дає можливість для розвитку життєстійкості [9]. Головний принцип стоїцизму полягає в тому, що справжній спокій приходить зсередини і не залежить від зовнішніх обставин [10]. До принципів стоїцизму, які можуть допомогти особистості жити

з більшим контролем, спокоєм і благополуччям, а відповідно бути життєстійкою, прихильники цієї теорії відносять: приймати те, що поза вашим контролем; діяти з правильним наміром; медитувати; жити тут і зараз; розігрувати ролі, призначені природою (розвивати власні природні завдатки та таланти); бути корисним для інших; потрібно передбачати труднощі; самостійне мислення; споглядання Природи; любити свою долю [10].

Прихильники стоїцизму вважають, що основний шлях до щастя полягає в тому, щоб впливати на те, що можна контролювати, і приймати те, що не можна, а це, на нашу думку є суголосним із провідними принципами життєстійкості.

Для нашого дослідження актуальним є вивчення поглядів напряду філософського модернізму, а саме філософії життя [11]. Так, деякі філософи обговорюють теми вдачі, долі та природи життя. Деякі філософи вважають, що важливо знаходити радість і сенс навіть у важких обставинах. Таких поглядів притримувався австрійський філософ, психіатр, психолог і невролог, колишній в'язень нацистського концентраційного табору Віктор Еміль Франкл [12]. У контексті вивчення життєстійкості особистості як філософської проблеми, вважаємо, доцільно процитувати відомий вислів В.Е. Франкла: «Щастя має статися, і те саме стосується успіху: ви повинні дозволити йому статися, не піклуючись про це» [12]. Хоча для В.Е. Франкла радість ніколи не могла бути самоціллю, вона була важливим побічним продуктом пошуку сенсу життя. Він вказує на дослідження, в яких існує помітна різниця в тривалості життя між «тренуваними особами», тобто особами з певною метою, і «особами без роботи». І все ж недостатньо просто мати чим зайнятися, скоріше те, що має значення, це «манера, якою людина виконує роботу» [13]. В. Е. Франк зазначає, що «Людська свобода – це не свобода від, а свобода до» [14].

В. Е. Франкл бачив нашу здатність реагувати на життя (тобто життєстійкість) та нести відповідальність за життя як головний фактор у пошуку сенсу, а отже, і реалізації життя. Насправді він вважав відповідальність «сутністю існування» [15]. Він вважав, що люди є не просто продуктом спадковості та навколишнього середовища, а що вони мають здатність приймати рішення та самостійно брати відповідальність за своє життя. Цей «третій елемент» рішення – це те, що на думку В.Е. Франкла, робить освіту такою важливою; він відчував, що вона має бути освітою, спрямованою на здатність приймати рішення, брати на себе відповідальність, а потім стати вільним, щоб бути тим, ким ти вирішив бути [13].

У величезному просторі філософської думки мало хто залишив такий незгладимий слід, як Фрідріх Ніцше. Філософія Ф. Ніцше, відомий своїми провокаційними ідеями та глибоким розумінням людського стану, пропонує унікальний погляд на страждання та його незамінну роль в особистісному зростанні. Філософія Фрідріха Ніцше наголошує на визнанні труднощів і

страждань, як невід'ємної частини людського існування, а також в пристосуванні до них. Так, для нашого дослідження вивчення філософських основ феномену «життєстійкість» цінними є погляди Фрідріха Ніцше, які викладені у книзі «Воля до влади», а саме: «Найстрашніші хвороби часто є найбільш корисними для людства. Вони схожі на градки, з яких виходять нові типи чоловіків і жінок». На перший погляд це твердження збентежує, але коли ми більш глибоко вивчаємо його наукові дослідження, стає зрозуміло, що філософія Ф. Ніцше про страждання може дати нам цінне розуміння того, як ми можемо подолати власні страхи та сумніви [16].

Отже, можемо прийти до висновку, що під час вивчення поглядів різних філософських напрямів ми знайшли різні тлумачення на визначення феномену життєстійкості, залежно від конкретного філософського підходу та індивідуальних переконань дослідників.

Для нашого дослідження доцільно розглянути погляди з філософії освіти на питання формування особистості як комплексного процесу, включаючи розвиток різних аспектів, таких як: інтелект, емоційна сфера, соціальні навички та, звісно, життєстійкість. Філософія представляє концептуальну або стратегічну сторону, тоді як освіта представляє прикладну або практичну сторону. Філософія визначає мету життя та за допомогою аналізу встановлює керівні принципи для досягнення цих цілей. Освіта перетворює ці концепції та ідеї на практику, оскільки метою освіти є формування людської поведінки. Тому науковець Адамс точно зауважив: «Освіта є динамічним аспектом філософії» [17].

Освіта визнає важливість готовності і здатності індивіда пристосовуватися до різноманітних викликів та труднощів. Освіта – це спосіб досягнення мети, поставленої філософією.

Ось деякі ідеї з філософії освіти, які можуть бути пов'язані з розвитком життєстійкості:

Розвиток критичного мислення та глибше розуміти свої цінності є переконання. Філософія освіти часто підкреслює важливість розвитку критичного мислення учнів. Це допомагає їм аналізувати складні ситуації, розуміти власні відчуття та приймати обґрунтовані рішення, що є важливим для життєстійкості [17].

Важливим при цьому процесі є підтримка емоційного розвитку. Філософія освіти визнає важливість врахування емоційного розвитку здобувачів освіти. Сприяння емоційному розвитку може допомогти особистості краще впоратися з стресом та труднощами, а також розвинути життєстійкість. Сучасний досвід взаємності між особами невіддільний від нових форм взаємодії, які вводять життєві та інституційні вимоги, які у свою чергу, породжують сьогодні дедалі складніший світ. Таким чином, такі навички, як емпатія, повага та визнання, стали трьома найважливішими переживаннями людей в сучасному житті. З цієї точки зору науковці, які закликають до визнання людської ідентичності (індивідуальної чи колективної), мають рацію, а їхні заклики не можна ігнорувати. У цьому відношенні велика частина

різноманітних теорій, висунутих щодо філософії визнання, зрештою характеризується підтвердженням інтерсуб'єктивної природи людей. Цю інтерсуб'єктивну природу людських істот і соціальне посередництво у формуванні Я, також підтверджує соціальна психологія. У той же час установки визнання, які дають можливість індивідам і соціальним групам досягти позитивної самореференції, попередньо потребують певної емоційної тенденції. Цей вид емоцій визначають, у філософській теорії визнання, як моральні емоції [18].

Також у нашому дослідженні розглянемо розвиток самовизначення. Філософія освіти підтримує ідею розвитку самовизначення здобувачів освіти. Теорія самовизначення припускає, що людській природі притаманна схильність цікавитися навколишнім середовищем, а також зацікавленість у навчанні та розвитку своїх знань. Однак дуже часто педагоги впроваджують зовнішній контроль у освітній процес, що може підірвати почуття спорідненості між викладачами та здобувачами освіти, а також призупинити природні, вольові процеси, які пов'язані з якісним навчанням [19]. Це означає визначення власних цілей, цінностей та напрямку у житті, що може сприяти більш швидкому та якісному впровадженню життєстійкості.

В освітньому процесі необхідно постійно сприяти соціальній адаптації. Соціальна адаптація в освіті – це тема, яка останніми роками привернула значну увагу. Оскільки освітяни та суспільство стають більш обізнаними про несправедливість, яка присутня в освітніх системах, зростає потреба досліджувати теорії та підходи, які сприяють рівності та справедливості [20]. Соціальна справедливість – це багатогранна концепція, спрямована на створення стабільного та справедливого суспільства. Вона кидає виклик системній несправедливості та прагне перерозподілити ресурси та можливості серед знедолених груп. У освітньому контексті це означає забезпечення того, щоб кожен учень – незалежно від раси, соціально-економічного статусу, статі чи обмежених можливостей – мав доступ до однакових можливостей, ресурсів і структур підтримки для досягнення успіху. Основна мета полягає у знищенні системних бар'єрів, які зберігають нерівність, дозволяючи таким чином маргіналізованим групам повністю реалізувати свій потенціал.

Обговорюючи соціальну справедливість в освіті, ми визнаємо важливість створення рівних умов навчання для всіх учнів. Це означає забезпечення рівного доступу до якісної освіти та визнання і вирішення унікальних проблем, з якими можуть зіткнутися різні учні. Це вимагає від нас аналізу та боротьби зі структурами та системами, які зберігають нерівність, і активно працювати над створенням більш справедливого та інклюзивного освітнього середовища [20]. Отже, філософія освіти розглядає соціальну адаптацію як важливий аспект розвитку особистості. Робота в команді, навички спілкування та розвиток соціальної компетентності

можуть сприяти збільшенню життєстійкості у взаємодії з іншими.

Взагалі, філософія освіти вбачає в освіті потенціал для формування та розвитку особистості, яка може успішно пристосовуватися до різних життєвих ситуацій.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, проблема розвитку життєстійкості особистості є об'єктом міждисциплінарних досліджень і водночас важливим напрямом вивчення у різних філософських напрямках. Ця проблема життєстійкості у різних філософських напрямках розглядається по-різному, залежно від визначення проблем. Актуальність вивчення проблеми розвитку життєстійкості особистості ми можемо пояснити частково бажанням філософів з'ясувати, чому деякі люди здатні протистояти складним життєвим ситуаціям та викликам, а інші не в змозі. На нашу думку, використання наукових доробків різних філософських течій, допоможе ефективніше дослідити проблему розвитку життєстійкості особистості, оскільки так легше зосередитися на індивідуальних вимогах і педагогічних рішеннях з цієї проблеми, а не шукати та намагатися змінити соціальні фактори, які впливають на життя, роботу і навчання, стан здоров'я та благополуччя особистості здобувача освіти і які ми, як педагоги, на жаль, не можемо змінити. Сутність використаної нами наукової методології можна розглядати у комплексному поєднанні наукових підходів, принципів для усвідомлення філософсько-світоглядного бачення науковців для вивчення проблеми «розвитку життєстійкості особистості». Вважаємо, що взаємозв'язок і взаємодія розглянутих методологічних підходів сприятимуть вивченню означеної проблеми. Перспективи подальших наукових досліджень можуть передбачати з'ясування змісту та структури життєстійкості особистості у філософському вимірі, вітчизняного та зарубіжного досвіду формування та розвитку життєстійкості особистості у науковому педагогічному дискурсі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. URL: https://lib.iitta.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf.
2. Servellen G. van, Topf M., Leake B. Personality hardiness, work-related stress, and health in hospital nurses. *Hosp Top*, 72 (2) (1994, Spring). P. 34-9. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10134875/>.
3. Wiebe D. J. Hardiness and Health. In: Gellman, Turner, (eds) *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. New York, 2013. NY. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4419-1005-9_957.
4. What Is The Main Idea Of Existentialism? Exploring The Philosophy Of Individual Freedom And Choice“. *The Minds Journal*. 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/what-main-idea-existentialism-exploring-philosophy-individual/>.
5. Akinbode E. Jean-Paul Sartre's Existential Freedom: A Critical Analysis. *International Journal of European Studies*. Vol. 7, No. 1, 2023, pp. 15-18. doi: 10.11648/j.ijes.20230701.13.
6. Sartre J. P. The Humanism of Existentialism. In C. G. Guignon & D. Pereboom, *Existentialism Basic Writings*. 1957. P. 290-308.

7. Maddi S. R. Hardiness: An Operationalization of Existential Courage. *Journal of Humanistic Psychology*, Vol. 44, I. 3., 2004. P. 279-298. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022167804266101>

8. Stoicism for Introverts: 10 Ways You Can Use Stoic Virtues in Daily Life. URL: <https://thegeekyleader.com/2024/02/04/stoicism-for-introverts-10-ways-you-can-use-stoic-virtues-in-daily-life/>.

9. The geeky leader. Stoicism in the 21st Century: Discovering the Path to Eudaimonia and Sustainable Happiness. URL: <https://thegeekyleader.com/2023/11/26/stoicism-in-the-21st-century-discovering-the-path-to-eudaimonia-and-sustainable-happiness/>.

10. What are the Stoic Principles? URL: <https://medium.com/stoicism-philosophy-as-a-way-of-life/what-are-the-stoic-principles-a-10-point-answer-c31734059d8b>.

11. Philosophy of Life German Lebensphilosophie 1870-1920. Prof. Frederick C. Beiser, 2023. 192 p.

12. The Pursuit of Happiness. URL: <https://www.pursuit-of-happiness.org/history-of-happiness/viktor-frankl/>.

13. Frankl V. *The Doctor and the Soul*. (3rd ed.). New York, NY (1986), Vintage Books. 125 p.

14. Frankl V. *The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy*. New York, NY: Penguin Books, 1988. 16 p.

15. Frankl V. *Man's Search for Meaning*. (4th ed.). Boston, MA: Beacon Press, 1992. 114 p.

16. Nietzsche: Why Suffering Is Crucial For Growth? URL: <https://medium.com/nietzsches-philosophy/nietzsche-why-suffering-is-crucial-for-growth-baef3fa2f286>.

17. The importance of philosophy in education (policy and practice). URL: <https://zonofeducation.com/the-importance-of-philosophy-in-education/>.

18. Martínez J. G. Recognition and emotions. A critical approach on education“, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 2012. P. 3925 – 3930.

19. Niemiec C. P., Ryan R. M. Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory and Research in Education*, 7(2). 2009. P. 133-144. <https://doi.org/10.1177/1477878509104318>.

20. Theories of Social Justice in Education: Unpacking Equity and Access. URL: <https://www.graygroupintl.com/blog/theories-of-social-justice-in-education>.

REFERENCES

1. Tytarenko, T. M., Larina, T. O. (2009). Zhyttiistiikiikist osobystosti: sotsialna neobkhidnist ta bezpeka [Hardiness of : social necessity and security]. URL: https://lib.iitta.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf.2 [in Ukrainian]
2. Servellen, G. van, Topf M., Leake, B. (1994). Personality hardiness, work-related stress, and health in hospital nurses. *Hosp Top*, 72 (2), 34-9. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10134875/> [in English]
3. Wiebe, D.J. (2013). Hardiness and Health. In: Gellman, Turner, (eds) *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer. New York, NY. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4419-1005-9_957 [in English]
4. What Is The Main Idea Of Existentialism? Exploring The Philosophy Of Individual Freedom And Choice“. *The Minds Journal* (2023). URL: <https://www.linkedin.com/pulse/what-main-idea-existentialism-exploring-philosophy-individual/> [in English]
5. Akinbode, E. Jean-Paul Sartre's Existential Freedom: A Critical Analysis (2023). *International Journal of European Studies* 7 (1)1, 15-18. doi: 10.11648/j.ijes.20230701.13 [in English]

6. Sartre, J. P. (1957). The Humanism of Existentialism. In C. G. Guignon & D. Pereboom, *Existentialism Basic Writings*, 290-308 [in English]

7. Maddi, S. R. Hardiness: An Operationalization of Existential Courage (2004). *Journal of Humanistic Psychology*, 44(3), 279-298. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022167804266101> [in English]

8. Stoicism for Introverts: 10 Ways You Can Use Stoic Virtues in Daily Life. (2024, 4, February) URL: <https://thegeekyleader.com/2024/02/04/stoicism-for-introverts-10-ways-you-can-use-stoic-virtues-in-daily-life/> [in English]

9. The geeky leader. Stoicism in the 21st Century: Discovering the Path to Eudaimonia and Sustainable Happiness. (2023, 26, November). URL: <https://thegeekyleader.com/2023/11/26/stoicism-in-the-21st-century-discovering-the-path-to-eudaimonia-and-sustainable-happiness/> [in English]

10. What are the Stoic Principles? URL: (2021, 26, December). URL: <https://medium.com/stoicism-philosophy-as-a-way-of-life/what-are-the-stoic-principles-a-10-point-answer-c31734059d8b> [in English]

11. Philosophy of Life German Lebensphilosophie 1870-1920. (2023). Prof. Frederick C. Beiser [in English]

12. The Pursuit of Happiness. URL: <https://www.pursuit-of-happiness.org/history-of-happiness/viktor-frankl/> [in English]

13. Frankl, V. (1986). *The Doctor and the Soul*. (3rd ed.). New York, NY Vintage Books [in English]

14. Frankl, V. (1988). *The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy*. New York, NY: Penguin Books [in English]

15. Frankl, V. (1992). *Man's Search for Meaning*. (4th ed.). Boston, MA: Beacon Press. [in English]

16. Nietzsche: Why Suffering Is Crucial For Growth? URL: <https://medium.com/nietzsches-philosophy/nietzsche-why-suffering-is-crucial-for-growth-baef3fa2f286> [in English]

17. The importance of philosophy in education (policy and practice) (2023). URL: <https://zonofeducation.com/the-importance-of-philosophy-in-education/> [in English]

18. Martínez, J. G. (2012). Recognition and emotions. A critical approach on education", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 3925 – 3930. [in English]

19. Niemiec, C. P., Ryan, R. M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory and Research in Education*, 7(2), 133-144. URL: <https://doi.org/10.1177/1477878509104318> [in English]

20. Theories of Social Justice in Education: Unpacking Equity and Access (2024, 13, April). URL: <https://www.graygroupintl.com/blog/theories-of-social-justice-in-education> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОСТЕНКО Дмитро Вікторович – кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри іноземних мов Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: Професійна освіта, міжкультурна компетентність, міжкультурні комунікації в освіті, інформаційно-комунікативні технології в освіті, комунікативна лінгвістика, життєстійкість здобувачів вищої освіти у міжкультурному комунікаційному просторі, методика викладання іноземних мов, викладання професійної англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSTENKO Dmytro Viktorovych – Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, assistant of the Department of Foreign Languages of the Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific interests: Professional education, intercultural competence, intercultural communications in education, information and communication technologies in education, communicative linguistics, hardiness of higher education students in an intercultural communication space, methods of teaching foreign languages, teaching professional English.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2024 р.

УДК 378. 013. 43

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-190-196

КОСТІВ Андрій Володимирович – асистент кафедри біомедичних дисциплін Донецького національного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1379-3527>
e-mail: a.v.kostiv@dnmu.edu.ua

КОСТІВ Микола Володимирович – викладач загальноосвітніх дисциплін Кропивницького будівельного фахового коледжу
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3476-8491>
e-mail: kostiv.kola1995@gmail.com

РАКИТА Наталя Сергіївна – асистент кафедри неврології та нейрохірургії Донецького національного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6779-842X>
e-mail: natali353@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У СЕРЕДОВИЩІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зміни до професійної діяльності лікаря, як висококультурного фахівця, який володіє високим рівнем міжкультурної компетентності зумовлено здійсненням професійної медичної діяльності у різноманітному соціокультурному середовищі, що потребує цілеспрямованого педагогічного впливу в процесі професійної підготовки майбутніх лікарів у медичному закладі вищої освіти.